

טורי בובקר יחזקאל

112852

בן לנה ואליעזר

נולד ב- כ"ו באייר תרצ"א 13.5.1931

התגייס לצה"ל בשנת 1948

שרת בגדוד "גדעון" (13)

נפל ב- ה' בכסלו תש"ט 7.12.1948

בעת מילוי תפקידו.

בבוקר יחזקאל,

בן אליעזר ולנה. נולד ב-1931 בפרנקפורט ע"נ מייץ, גרמניה. כשגבר הלחץ הנאצי נמלטה המשפחה לבלגיה. בקושי רב השכילו הוריו לקיים הינוכו ולימודיו. עם החרפת המצב ברחו לצרפת, חזרו שוב לבלגיה וחיו בפחד תמידי. לבסוף מסרו את הנער ואת אחותו למוסד דתי של ההסתדרות היהודית בבלגיה, והילדים לא הוסיפו לראות את ההורים. בסוף שנת 1945 הפליגו באוניה "מטרואה" לארץ. מעתלית עבר עם אחותו לכפר הנוער הדתי, למד עברית וכל מה שהחסיר בנערותו. אהב את העבודה, בייחוד את העבודה בשדה. רצה תמיד לעבוד קשה. אהב מאוד את הספרות העברית. בקבוצה היה אהוב מאוד על כל חבריו בעליזותו וערנותו. לאחר זמן מה עבר לקבוצת עין הנציב. בפרוץ מלחמת השחרור התייצב לשורות הצבא ההגנה לישראל, והוא בן שבע עשרה וחצי. נלחם באומץ ונאמנות בנצרת ובגליל והועבר לנגב. נפל בקרבות באורים ביום 7.12.1948 היה קבור בגבולות. 11.8.1949 הועבר לנחלת יצחק.

"יהי זכרו ברוך"

המאבק על העלייה

1945 עד 1947

בתום מלחמת העולם השנייה, משנכזבו התקוות לשינוי במדיניות הבריטית בארץ-ישראל, החליטה הנהגת היישוב המאורגן לחדש את המאבק במנדט הבריטי, שהופסק בפרוץ מלחמת העולם (לח"י ואצ"ל חידשו את הפעולות נגד הבריטים עוד קודם לכן, בניגוד להחלטת ההנהגה המוסמכת של היישוב).

למאבק מחודש זה היו פנים רבות, שאחד מהם, אם לא העיקרי שבהם, היה המאבק על העלייה. רבבות עקורים במחנות באירופה התדפקו על שערי הארץ, ובריטניה סרבה להרשות את עלייתם. הנהגת היישוב באמצעות המוסד לעלייה ב', ארגנה העפלה בלתי-לגאלית בממדים שלא נודעו עד אז.

ממשלת בריטניה נקטה את כל האמצעים שעמדו לרשותה כדי למנוע את העלייה הבלתי לגאלית - איומים על ממשלות ארצות המוצא של המעפילים, ציד המעפילים בים ועל החוף עם הגעתם, גירושם מן הארץ וכליאתם במחנות הסגר.

תגובת היישוב הייתה חריפה - פעולה מדינית בעולם והפגנות מחאה בארץ ובעולם, הערמה על ההסגר הבריטי בכל הדרכים, ועד פעולות בכוח כמו שחרור עצירים ממחנה עתלית, הטבעת אניות בריטיות וחבלה במתקני מכ"ם בריטיים שגילו את הפלמ"ח המעפילים וסיכלו את ההעפלה. החבלנים הימיים של הפלמ"ח (הפלי"ם) הצליחו להטביע אניות גירוש אף בנמלי קפריסין.

ילדים ניצולי שואה מגיעים למחנה בעתלית

Pour quelle raison avez-vous quitté le pays ?

Avez-vous des parents en Palestine ? **oui**

Donnez leurs noms, adresses et degré de parenté ? **tantes et oncles**

Abraham Nachman - Re'hov Nachman 65 - Tel Aviv **oncle**

Moshe Issel - Evar Saba P.O.B. 17

Ont-ils introduit en votre faveur, une demande d'Hamlatza ? **oui**

Avez-vous des parents ou enfants déportés ? **oui**

Donnez leurs noms et date du transport :

père et mère : IRI et XVIIe transport

En Belgique depuis 1938, venant de Francfort

Quelles sont vos références ?

Observations de l'intéressé :

Je soussigné, désire obtenir au plus vite un certificat d'immigration en Palestine.

Date : **6 août 1945**

Signature **Skwri Bolser**

Résultat de l'Enquête :

Observations de l'Office Palestinien

Décision :

Date du départ :

10 VIII 1945

OFFICE PALESTINIEN
BRUXELLES

N° L

IMMIGRATION CONTROL
MAY 1945

Questionnaire

Nom du Chef de Famille **BOBKER**

Prénoms **Henri**

Nationalité **aryahide**

Lieu et date de naissance : **Francfort s/Main 13.5.31**

Adresse actuelle : Rue **Horn de Profonsart** No **---** Ville : **Limelle**

Etat Civil : **célibataire (enfant)** Profession : **---**

Occupation actuelle : **---**

Possédez-vous de l'argent ? **---**

Possédez-vous des biens mobiliers ou immobiliers ? **---**

Renseignements relatifs à votre femme et enfants

NOM	Prénoms	NAT.	Date de Naissance	Lieu de Naissance	Profession	Observat

Handwritten notes:
1945
27/12/45
MBO

GOVERNMENT OF PALESTINE
Department of Migration
Permitted to remain permanently in Palestine as an immigrant
Serial No. **H/7394 - 3/3**
8.9.1945
Haifa Port **7.5.45**
Inspector of Migration

Quelle était votre activité sous l'occupation ? **---**

Appartenez-vous à une organisation Sioniste ? **oui**

Handwritten: au collective vide

Laquelle ? **Haohad** Depuis quand ? **début 1945**

Avez-vous fait l'habschara ? **non** Où et quand ? **---**

Quelles langues connaissez-vous ? **français, flamand, jiddisch, allemand**

Connaissez-vous l'Hébreu ? **peu** Lire ? **oui** Écrire ? **peu** Parler ? **peu**

Quel passeport avez-vous ? **---** Validité ? **---**

N° de la carte d'identité **---**

Avez-vous déjà été en Palestine ? **---** Quand ? **---**

חטיבת גולני בתש"ח - 1948

"חטיבת הגליל והעמקים"

לימים הועברה נפת תליחי (וגדוד "אלוף") לאחריות חטיבות "יפתח" ו"עודד" שפעלו בגליל העליון המזרחי, ובחטיבת גולני הוקם גדוד חי"ר נוסף, גדוד "גורן", שאחריכך התאחד והתמזג עם גדוד "דרור", ובמקומם הוקם גדוד הפשיטה הממוכן. במשך עשרה חודשים ארוכים, מחורף תש"ח (פברואר 1948) ועד סתיו תש"ט (נובמבר 1948), כונתה חטיבת גולני, "חטיבת הגליל והעמקים" - עד שירדה לנגב בתום הקרבות בחזית הצפון. ואכן היתה חטיבת גולני כפי שכתב עליה לימים רבי-אלוף יגאל ידין (בהקדמה לספר "אילן ושלח" - דרך הקרבות של חטיבת גולני במלחמת העצמאות): "אחת הדוגמאות המאלפות ביותר לתהליך הקמת צבא הגנה לישראל... דוגמה נאה ומאלפת ליצירת הכוח הצבאי, למקור שאיבתו: אהבת הארץ, הקשר לאדמה ורוח החלוציות העקשנית המציינת את יישובינו החקלאיים למן ראשוני המתישבים בגליל ועד לאחרון הקיבוצים בעמק..."

הנוף האנושי של החטיבה

הנוף האנושי של חטיבת גולני במלחמת העצמאות היה מגוון ורב-פנים. הוא מאפיין את "דור תש"ח" בארץ-ישראל של אותם הימים. מייסדי החטיבה, ראשוני לוחמיה ומפקדיה, היו אנשי ההתיישבות, עובדי-אדמה מן המושבה, המושב והקיבוץ של מרחבי הגליל והעמקים, ובתוכם שומרי מסורת לא מעטים. אליהם נוספו במרוצת חודשי לחימה ארוכים בני עיר רבים ואף עולים חדשים אנשי גח"ל ומח"ל. ראוי לציין, כי בימי תש"ח היו בחטיבת גולני בחורות רבות, אשר שירתו בכל היחידות בתפקידים שונים, ורבות מהן פעלו כקשריות או חובשות קרביות. כבר במלחמת העצמאות היתה חטיבת גולני כור היתוך לילידי הארץ ולבני העליות השונות. בסיכום המבוא שכתב נחום גולן לספר "אילן ושלח" נאמר: "...צמחנו בנוף הגלילי ובמישורי העמקים, ובמרחבי הנגב הרחבנו אופקים - התבגרנו. ההתיישבות בעמקים ובגליל היא שנתנה לחטיבה את צביונה וחותמה המיוחד, וממנה ספגה את ערכיה, כי על כן היתה החטיבה כפרית ונאמנה לערכים שיוקוה בגושי התיישבות אלו. ציינו אותה תכונותיו של עובד-האדמה ויושב-הכפר: עקשנות, צמידות למשימה, שורשיות ושקט..."

מבצע "אסף" - הקרב בשיח-נוראן בו השתתף ונהרג יחקזאל

גדוד "גדעון" במבצע "אסף" (דצמבר 1948)
מבצע "אסף" (5 עד 7 בדצמבר 1948) בוצע על ידי צוות קרב בפקוד
מח"ט 8, האלוף יצחק שדה, שכלל את גדוד "הפשיטה 89" ואת גדוד
"גדעון" מחטיבת גולני (שהיה הראשון שירד לנגב); ב-5 בדצמבר
1948 תפס גדוד "הפשיטה 89" עם סיוע ארטילרי את המוצבים
שייח-נוראן וח'ירבת אל-מעין, והעבירם לידי חיילי "גדעון"
שהתבססו בהם עם נשק מסייע. למחרת תקפו המצרים בכוח רב
בסיוע ארטילרי ועם תריסר טנקים (מדגם "לוקסט") את
ח'ירבת אל-מעין ושייח-נוראן גלים גלים. אלא שחיילי גדוד "גדעון",
אמונים על סיסמת החטיבה "להחזיק מעמד", הדפו בהצלחה את
התקפות המצרים, שאיבדו 7 טנקים ולמעלה מ-30 לוחמים... הגדוד
שהתבסס בשייח-נוראן וח'ירבת אל-מעין לאחר תפיסתן בידי
היחידות הממוכנות, הדף בהצלחה רבה את כל התקפות הנגד
המצריות... העמידה הבלתי-נרתעת בשני המשלטים", כותב נחום
גולן, "נתנה לגדוד הפשיטה הממוכן מחטיבת השריון את האפשרות
להכות את המצרים מכה ניצחת ולהביסם..." בסוף דצמבר 1948
וראשית ינואר 1949 השתתפה חטיבת גולני (כחלק מכוחות חזית
הדרום) במבצע "חורב" (מבצע ע') - גדול מבצעי צה"ל במלחמת
העצמאות.

מסדר לחיילי גדוד 13 "גדעון"

פרוט הקרב ב- 15-17/12/48 בשיח-נוראן, מתוך הספר "אילן ושלח"

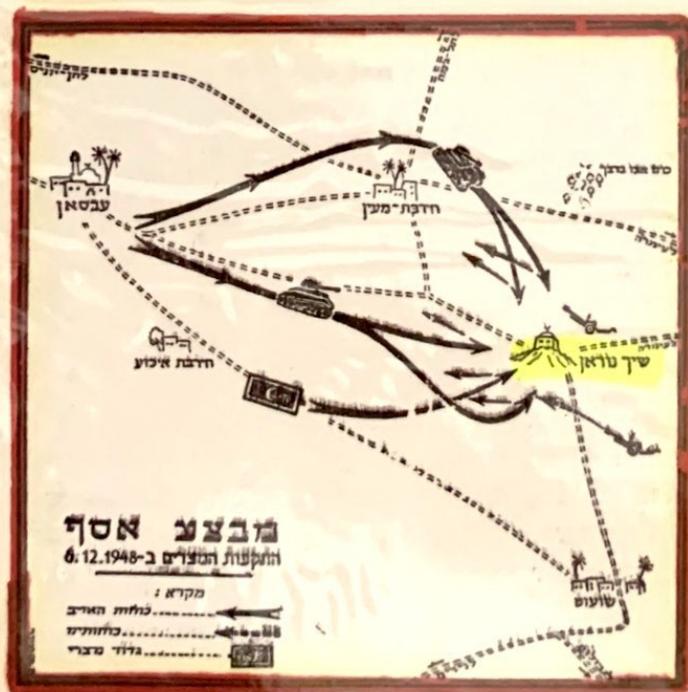
ב-5.12.1948, בשעה 12:00, יצאו יחידות גדוד "גדעון" בשיירה מאורים לעבר שועוט. השיירה כללה 2 מחלקות מפלוגה ג', מחלקה מפלוגה ב', וכן נשק-מסייע וסוללת-תותחים נגד-טנקים. בשעה 13:00 נפגשו שם עם פלוגת-החלים של גדוד-הפשיטה. שחגיעה אותה שעה מגבולות.

המגמה הראשונה היתה שיך-נוראן — תל ג'מא על פני סביבתו. ובראשו קבר-ערבי קדוש. זו נראית מכל מרחקי הנגב המערבי, ולפיכך אפשר היה להתמצא במישורים האינ-סופיים המשתרעים מסביב. חתל חוזק ע"י יחידה-מצרית בעצמה של מחלקה לערך.

בבוקר ה-6.12.48 יצא שוב טור-החלים המזרחי לדרך. הפעם עבר המסע ללא תקלות. — תל-ג'מא היה עזוב. האחים-המוסלמים שהחזיקו בו הקדימו להסתלק ממנו. בזאת, למעשה, השתלטו כוחותינו על כל שורת המשלטים שבשטח השלב הראשון במבצע "אסף" נסתיים. איפוא, בהצלחה.

יחידת-הרגלים מפלוגה ב', שנועדה להתבסס בתל-ג'מא, יצאה לדרך. השיירה יצאה ב-10.30 לערך מאורים והגיעה לשיך-נוראן ב-12.00. שעה שהיחידה רצתה להמשיך בדרכה צפונה, לעבר תל-ג'מא, קיבלה הוראה ממפקד-הגדוד להשאר בשיך-נוראן ולהצטרף אל מגיני-המשלט. אותה שעה כבר ברור היה שהתקפת הנגד העיקרית מכוונת כלפי שיך-נוראן.

ההשתלטות המהירה של כוחותינו הדהימה, כפי הנראה, את המצרים. מכל מקום עבר זמן רב, במידה יחסית, עד שהתארגנו לפעולת-נגד.

ב-06.30 בבוקר ה-7.12, גילתה התצפית בשיד-נוראן ריכוזים ותנועת גייסות-אויב במרחק 1/2-2 ק"מ מן המשלט, שיועדנו שהם פוזרים את השטח בדו למצוא את חלליהם. אך במהרה נוכחנו לדעת, שהאויב מתבסס בשטח הפרדס הסגור שמדרום-מערב לתל, ומתכוון להתקדם לעבר המשלט. במרחק 1/2 ק"מ מצרבה-בכיוון עבאסאן, נתגלה ריכוז של כ-30 כלירכב ושריון, תותחין סתחן באש טורדנות קלה על ריכוזי-חיל-הרגלים, שנטונו מיד לעבר כלי-הרכב. האש הועתקה, מצב האש הוגבה והמגוזה זו הצטרפה גם גונדת-המרגמות, ופולגת גייפים נתחה בהתקפות הטורדת והסחה עליהם. כתוצאה מכך סוף הרובות, לא ברור מה היו תכניותיהם של המצרים בגזרה זו, אך לאחר פיזור ריכוזים אלה עבר אותו יום בשיד-נוראן ללא התנגשויות נוספות. אמנם פעם בשעה נמשכה תמנות המשלט, אך עיקר-המצרבה הועתקה לסביבות הרבת-מעיין.

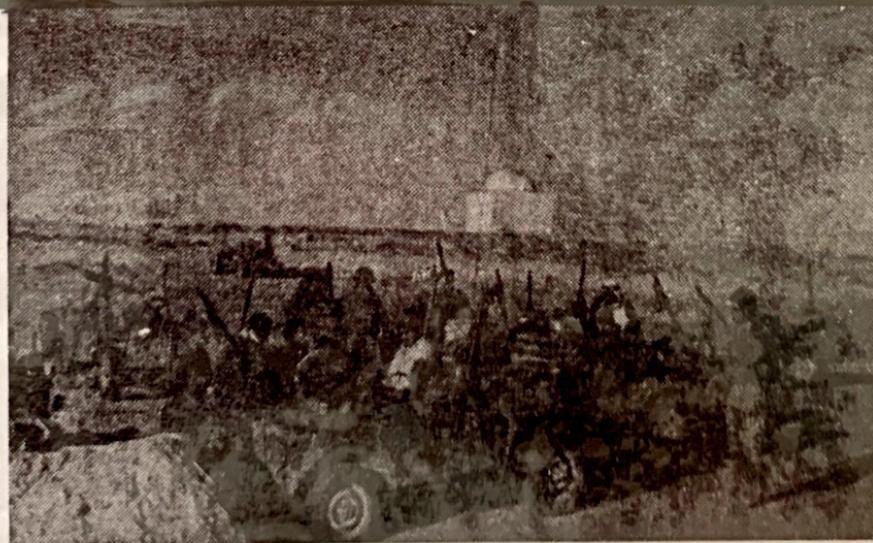
הבוקר בהרבת-מעין היה שקט. באיחור-מח מזה נתגלו על הרקס שממערב ארבעה טנקים, ארבעה וחלים ושלושה משוריינים. חיל-הרגלים של האויב לא נראה בשטח. לא ידענו, מה כוונתם של המצרים, אבל דוקא שקט זה ששרר עורר את המחשבה, כי אכן הם זוממים משהו.

בשעות אחר-הצהריים המוקדמות נשמע רעש גדול מכיוון צפון-מערב, ותמרות-אבק נראו עולות לגובה רב. לאנשים ניתנה פקודה להעריך מיד בעמדות ולהציב את כלי-הנשק. בטוחים היינו, כי זוהי הסתערות השריון-המצרי המתקרבת אלינו. אולם, צירי-ההתקדמות של טורי-השריון היה מערבה, מתחת האבק תבחנו בקושי בחלים ובגייפים של גדוד-הפשיטה — זה היה הפוח אשר יצא למכה-הנגדית.

בשעות השפטי-היחסי, אשר שרר בגזרה מאז הבוקר, ריכוז המצרים בין עבאסאן לחרבת-מעין כוחות שריון וטנקים וגדודי-חיל-רגלים, שנועדו לתקוף את חרבת-מעין. תכונה זו נתגלתה ע"י מטוס-סיור שלנו, ומיד הועד ריכוז מתארגן זה להתקפה כמטרה לגדוד-הפשיטה שהתכוון למכה-הנגד.

החלים והגייפים הגיעו בשעה המתאימה. הגדוד המצרי היה ערוך כבר במבנהי קרבי ותתכונן לצאת להתקפה. אותה שעה הופיעו הגייפים בערסם והחלו להסיחם ולהטרידים. בין המצרים נשתררה אנדרלמוסיה — הפתעות היתה מחלטת. אותו זמן פיצו החלים מן האגף השמאלי אל תוך שורות האויב הערוך, כשהם ממטירים אש על סביבותיהם ועשו שמות באויב, ודרסו את אנשיו ממש בגלגליהם. המצרים נפוצו ונמלטו לכל עבר, מפקדיהם לא הצליחו להשתלט עליהם. הגייפים זינבו אחר הבסוגים וקטלו בהם קטל רב, ואחר-כך הסתערו אל עמדות-התותחים שבקרבת עבאסאן. הללו תוסטו מיד לאחור.

תבוסת-המצרים היתה שלימה. למעלה מ-100 גויות מצרים נשארו מוטלות בשדה. איש מגדוד-הפשיטה לא נפגע. היה זה נצחון אשר לא ידענו דוגמתו. חמת-המצרים בערה בהם, והם החלו להפגיו את המשלטים בצפימות רבה; אך אנו ידענו — היה זה חרון-אינ-אונים של האויב המובס. יום-המחרת היה שקט. כמעט ולא נורתה כל יריה לעבר משלטינו. בלילה הוחלפו יחידות "גדעון" ביחידות גדוד "ברק".

שיח-נוראן

קטע שכתב חבר של יחזקאל שנים מספר לאחר מותו

לזכר חבר שנפל -

כן, למרות כל השנים שחלפו ממלחמת השחרור בה נפל, יכול אני בברור כ"כ לדאותו עומד לפני כבימים החם הרחוקים כ"כ והקרובים כאחד. עומד לפני בכל מלא גומף החסון עם העיניים הגדולות והירוקות עם החיוך התמידי הנסוך על פניו כשכובע הטמבל לראשו ותלתל הבלורית יורד לו מתוכו בשיפוע למצח ולפנים המביעים טוב לב של ממש.

לא, לא מריר היה - לא נרגז, תמיד נראה היה מרוצה ושופע טוב לב, תמיד מפזם לו איזה שיר או פיזמון מאלו שלמד בתנועת הנוער טרם עלה ארצה. הולך לו בתנועת גוף כבדה כלשהי כשהטוריה נטויה על השכם ומפזם, שופע היה חדות חיים בכל מובן המילה.

חברים לחדר היינו בקבוצה ופעם כאשר שכבנו לישון וראה אותי שוכב ומחרהר כלשהו מיד פנה אלי ואמר לי מה אתה חושב ומה אתה דואג, בוא חביבי ואני אלמד אותך שיר קטן שאני אוהב ומיד התחיל לשיר "ליבי במזרח ואני בארץ מערב". כך שר לו בקול הבס הערב שלו בדבקות של חסידים, ואכן הוא הצליח לסחוף גם אותי בשירה שלו וכשהערת לי לך תוך כדי שירה - "יחזקאל אנחנו כבר במזרח", אז הביט בי ככה מהורהר - כן, זה בסדר, אפשר אם כן לישון.

מלא חיים היה ואהב אותם מאוד, מסתכל היה בסביבתו וחי את הסביבה. באחד הביקורים בכפר הנוער הדתי כאשר היה בא מהצבא מהנגב, ישבנו מספר חברים על הדשא הירוק והמטופח לרגלי המדרגות המוליכות לחדר אוכל, לפתע תוך כדי שהינו משוחחים בינינו הוא העיר בקול - איזה יופי, ירוק, עצים, פרחים - איזה גן-עדן. נכון, המקום היה מטופח ומסודר להפליא, מי שזוכר את פינות הנוי של הכפר, אבל אני התרסתי לעברו - מה יש? מה חדש? מה פתאום אתה מתפעל מזה? אז ענה לי כן, אחרי כמה חודשים בנגב גם אתה תתפעל מזה. מי ידע ומי הבין אז מה זה נגב, זה היה כ"כ רחוק. כאמור, מאוד אהב את החיים וגם אמר זאת בפה מלא ובברור באותה שיחת חברים על הדשא.

אבל הגורל רצה אחרת.

זו היתה פגישתנו האחרונה.

וכך במעט עצימת עיניים ובגישור על פני הזמן - רואה אני אותו, את מלא יישותו כמו בתמונת סרט שעצרוה מלכת על מנת שניתן יהיה להתמקד עליה היטב.

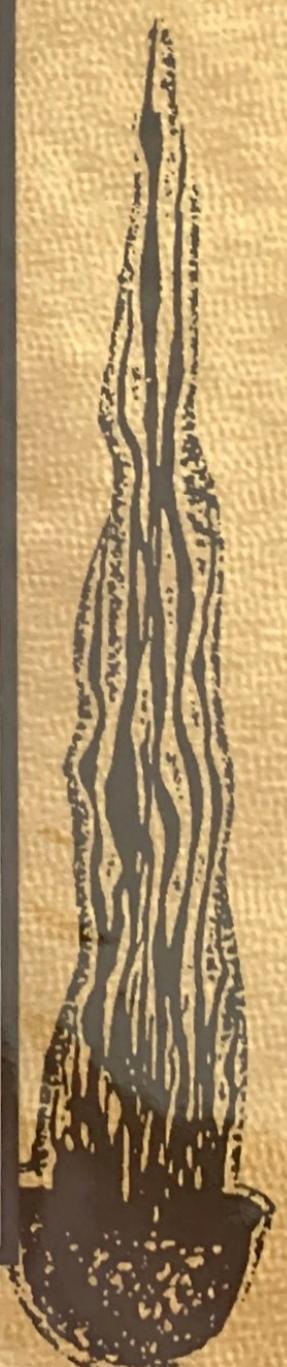
כן, אני רואה אותו בברור בליווי כל הפרטים שציינתי ועוד פרטים קטנים שלא עמדתי עליהם.

חי ותוסס ומלא חיים עומד לנגד עיני הבחור מפזם, שר, חיוך של נער טוב לב נסוך על פניו שעריו אינו מכסיף ופניו אינם מתמלאים קמטים עם השנים, כן אינו מזדקן לעולם.

ככה החיים נעצרו באמצע, עוד הרבה לפני האמצע והוא רק בן 17, וכך שנה מידי שנה ביום הזכרון לחללי צה"ל בעומדנו לפני הקבר עולות וצפות התמונות וחוזרים הזכרונות והלב נמחץ.

כן, כזה היה בובי, כך פיננו אותו אנו החברים דרך חיבה זה היה זיוקנו הזכור לי והמלווה אותי לאורך כל התקופה הארוכה מאז נפרד מהחיים והלך מאיתנו. כן, כך נזכורך לעד בובי.

מחברך צימרמן חיים.

מזכרונותיה של אחות

(מתוך מכתבה של אחותו של יחזקאל)

"כאשר אני נוסעת ברכבת מן השפלה לירושלים אני תמיד נזכרת בנסיעה הראשונה שלי ושל אחי יחזקאל ברכבת. השנה הייתה 1938. יחזקאל היה אז בן 7 ואני בת 5, המצב הלך והחמיר מיום ליום ליהודים בגרמניה. ההורים החליטו לנסות ולהציל קודם אותנו, הם שלמו כסף רב לאשה גויה שהבטיחה להעביר לנו הגבול ולהביא אותנו אל קרובי משפחה בבלגיה..."

"איך אפשר לא לבכות כשאומרים שלום פעם ראשונה לאבא ואמא, כשאומרים שלום לעיר בה נולדנו וגדלנו, כשנוסעים עם אשה שלא מכירים אל קרובים שמעולם לא פגשנו?"

"חיילים גרמנים עולים לקרון במדיהם המפחידים. מסתכלים עלינו ושואלים 'של מי הילדים האלו?' האשה שקיבלה כסף מהורינו מתעלמת מאתנו. וכך בתחנת הגבול מורידים אותנו והרכבת ממשיכה ליסוע. מה יהיה עכשיו? למי לא מסוכן לגשת? ידענו שאסור לבכות, אסור לעורר תשומת לב, פתאום כאילו גדלנו בשנים."

"ארי הרבה שעות, נגש אלינו אדם ומספר שההורים מחפשים אותנו כבר המון זמן ושהוא יושיב אותנו ברכבת חזרה לפרנקפורט. הוא לקח אותנו לטלפון ושמענו את קול אימנו שאמרה לנו ללכת איתו."

"הגענו בחזרה לפרנקפורט, בתחנת הרכבת חיכה לנו אבא, ואמא בוכה. שאלתי אותה 'למה את בוכה? את בוכה כי חזרנו?' והיא ענתה לי 'אני בוכה כי מצאתי אתכם, יותר לא ניפרד אף פעם'. בתחילת 1939 אבא החליט שאנו עוזבים הכל ובורחים בחציה בלתי חוקית של הגבול כאשר רוב הדרך אנו הולכים ברגל, הגענו לבלגיה."

"1942 החליטו ההורים להפרד ממנו שוב ולשלוח אותנו למעין מוסד לילדים יהודיים בתקווה להצילנו. באחת הפעמים אבא בא לבקר אותנו במוסד לבד. מסתבר שמישהו הלשין והגסטפו עלה לבית הדירות בזמן שאבא היה למטה. כאשר הוא חזר, הוא ראה שכולם נלקחו. מאז הוא נשאר לבד."

"1944 יחזקאל היה בר מצווה. לחגוג ממש לא יכלנו, התלבשנו יפה וישבנו שלושתינו, אבא, יחזקאל ואני על ספסל בחצר המוסד ודברנו. זו הייתה חגיגת בר המצווה של אחי"

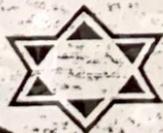
"ב-1945 הגיע תורנו. נסענו בשאיות עם ילדים רבים מבלגיה לצרפת ושם היינו בהסגר זמני עד שתגיע האניה. בסופו של דבר הגענו לעתלית והוכנסנו ע"י הבריטים להסגר שם עד שנשלחנו לכפר הנוער הדתי על יד כפר חסידים"

יְזַכֵּר

יְזַכֵּר עִם יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנָיו וּבְנוֹתָיו
אֲשֶׁר חָרְפוּ נַפְשָׁם בַּמָּאֲבָק עַל הַמְדִינָה בַדֶּרֶךְ
וְאֶת חֵילֵי צָבָא-הַגָּנָה-לְיִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר נָפְלוּ בַּמְלַחְמוֹת יִשְׂרָאֵל.

יְזַכֵּר יִשְׂרָאֵל וְיִתְבָּרַךְ בְּזִרְעוֹ
וְיֵאָבֵל עַל זֵיו הָעֲלוּמִים וְחֻמְדַת הַגְּבוּרָה
וְקִדְשַׁת הַרְצוֹן וּמְסִירוֹת הַנֶּפֶשׁ
אֲשֶׁר נִסְפוּ בַּמְעַרְכוֹת הַכְּבִדוֹת.

יְהִיו גְּבוּרֵי הַדְּרוֹר וְהַנְּצַחֵן
הַנְּאֻמָּנִים וְהָאֻמִּיצִים
חַתוּמֵי בֵּלֶב יִשְׂרָאֵל לְדוֹר דּוֹר.

עַל הַנֶּגֶב יוֹרֵד לַיַּל הַסֵּתוֹ
וּמַרְעִיד כּוֹכָבִים חָרֵשׁ חָרֵשׁ
עֵת הַרוּחַ עוֹבֵר עַל הַסֵּף
עֲנָנִים מְהַלְכִים עַל הַדָּרָךְ

כָּבֵר שָׁנָה, לֹא הִרְגָּשְׁנוּ כְּמַעַט
אֵיךְ עָבְרוּ הַזְּמַנִּים בְּשִׂדוּתֵינוּ
כָּבֵר שָׁנָה, וְנוֹתַרְנוּ מְעַט
מִה רַבִּים שְׂאִינָם כָּבֵר בֵּינֵינוּ

אֵךְ נִזְכֵּר אֶת כָּל־
אֶת יְפֵי הַבְּלוּרִית וְהַטְהָר
כִּי רַעוּת שְׂכֹזֵאת לְעוֹלָם
לֹא תִתֵּן אֶת לִבֵּנוּ לְשִׁכְחָ.
אֶהְבָּה מְקַדֶּשֶׁת בְּדָם
אֶת תְּשׁוּבֵי בֵּינֵינוּ לְפָרֵחַ.

הַרְעוֹת, נִשְׁאֲנוּךְ בְּלִי מַלִּים
אֶפְרָה, עֲקֻשְׁנִית וְשׁוֹתֶקֶת
מִלִּילוֹת הָאֵימָה הַגְּדוֹלִים
אֶת נֹתֶרֶת אֲדִירָה וְדוֹלֶקֶת.

הַרְעוֹת, כְּנַעְרִיךָ כֶּלֶם
שׁוֹב בְּשִׁמְךָ נְחִיד וְנִלְכָּה
כִּי רַעִים שֶׁנִּפְּלוּ עַל חֶרֶבֶם
אֶת חֲיִיד הוֹתִירוּ לְזִכֵּר.

אֵךְ נִזְכֵּר אֶת כֶּלֶם
אֶת יְפֵי הַבְּלוּרִית וְהַטְהַר
כִּי רַעוֹת שֶׁכִּזְאוֹת לְעוֹלָם
לֹא תִתֵּן אֶת לְבָנוּ לְשִׁכְחַת.
אֶהְבָּה מִקְדָּשְׁתְּ בְּדָם
אֶת תְּשׁוּבֵי בִינִינוּ לְפָרֶחַ.

כאשר אני בוסעת ברכבת מן השפלה לירושלים אני תמיד
בזכרת באותה נסיעה ראשונה שלי ושל אחי יחזקאל ברכבת.
השנה היתה 1938. יחזקאל היה אז בן 7 ואני בת 5, המצב
החמיר והלך מיום ליום ליהודים בגרמניה.

ההורים החליטו לבסות ולהציל קודם אותנו, הם שלמו כסף
רב לאשה גויה שהבטיחה להעביר אותנו את הגבול ולהביא
אותנו אל קרובי משפחה בבלגיה.

בשקיות על צוארנו היו הכתובת והפרטים. אמא ואבא עמדו
בתחנה בפרנקפורט - א - מיין, חבקו אותנו ולחשו מילות פרידה
אחרונות: תיהיו ילדים טובים, שתתנהגו יפה, אנחנו בנוא
אחריכם בקרוב. עוד חיבוק, עוד נשיקה ואנחנו ברכבת עם אשה
זרה מביטים מבעד לחלון, רואים את אבא מחבק את אמא ושניהם
מלווים במבטם את הרכבת.

איך אפשר לא לבכות כשאומרים שלום בפעם הראשונה לאבא
ואמא, כשאומרים שלום לעיר בה בולדנו וגדלנו, כשנוסעים
עם אשה שלא מכירים אל קרובים שאף פעם לא פגשנו ?
אבל ההורים בקשו שנהיה טובים, והדמעות חונקות בגרון.
יחזקאל לוחץ את ידי ואני מסתכלת עליו האח הגדול שלי, אתו
הכל יהיה בסדר.

וכך עברה הדרך כשאנחנו יושבים, אווזים ידיים ומביטים
מבעד לחלון.

תחנת הגבול. חילים גרמניים עולים לקרון. הם נראים כל-כך
מפחידים בלבושם ובמגפיים שהם זועלים. הם מסתכלים עלינו
ושואלים: של מי הילדים האלה ?

האשה, אותה אשה שקבלה מהוריו כסף רב כל - כן, אותה
אשה שהבטיחה לשמור עלינו ולהביא אותנו אל הקרובים בשלום,
מתעלמת מאתנו.

וכך בתחנת הגבול מורידים אותנו והרכבת ממשיכה לבסוע.
מה יהיה עכשיו? לא ידענו את מי לשאול, למי לא מסוכן לגשת.
ידענו שאסור לבכות, אסור לעורר תשומת לב, פתאום כאילו גדלנו
בשנים.

ואז, אחרי הרבה שעות, נגש אלינו אדם והתחיל לשוחח אתנו.
אנחנו עומדים מבוהלים עם מזוודות בידינו והאיש מספר לנו
שההורים מחפשים אותנו כבר המון זמן ושהוא יושיב אותנו ברכבת
בחזרה לפרנקפורט.

להאמין לו או לא? הספקנו כבר ללמוד שאסור להאמין לכל
אדם, שצריך לפקפק, לחשוב. מה לעשות?

אותו אדם לקח אותנו לטלפון ושמענו את קולה של אמא והיא
אמרה לנו ללכת אתו. מסתבר שכשההורים התקשרו לבלגיה וגילו
מהקרובים שלא הגענו התחילו להתקשר לכל תחנה שבה נעצרה הרכבת
עד שהתקשרו לתחנת הגבול בקלן ושם הסכים אותו אדם לחפש אותנו
ולהעלות אותנו על הרכבת בחזרה.

הגענו בחזרה לפרנקפורט, בתחנת הרכבת ההורים חכו לנו
ואמא בכתה זורא. אמא, למה את בוכה שאלתי אותה. את בוכה כי
חזרנו? ואמא ענתה: לא, אני בוכה כי מצאתי אותכם, יותר לא
נפרד אף פעם. אם נעזוב, נעזוב ביחד.

אחרי אותה נסיעה ברכבת החיים לא חזרו לקדמותם.
ניסינו לחיות כמו קודם אבל המצב ברחובות, ביחס ליהודים
הפכו את החיים לגיהנום. כל יום שמענו על שכן או מכר שעזב
הכל וברח.

בתחילת 1939 אבא החליט שאנחנו עוזבים הכל ובורחים,
בדרך לא דרך ובחצייה בלתי חוקית של הגבול, כשאת רובה
של הדרך אנחנו עוברים ברגל, הגענו לבלגיה. לשם עדיין
הנאצים לא הגיעו. ניסינו להתארגן ולחיות שוב חיים נורמליים,
אך לא עבר זמן רב וגם כאן החלו הרדיפות. יהודים רבים נשלחו
למחנות וב-1942 ההורים החליטו להפרד מאתנו שוב. הם שמעו
שמאומון, של אחד האצילים, שעמד ריק עשתה ההסתדרות היהודית
מעין מוסד לילדים יהודיים, בתקווה להצילם וכך שלחו אותנו
אל המוסד הזה.

בהתחלה היו החיים במוסד פחות או יותר נורמליים. היו
לנו מורים יהודיים ומדריכים וכך למדנו קצת, שחקנו וחיכינו
בכיליון עיניים לביקור השבועי של ההורים, שהסתתרו במחבוא
מפחד פן יתפסו.

באחת הפעמים אבא בא לביקור השבועי לבד, מסתבר שמישהו
הלשין שיהודים גרים בבנין והגסטפו עלה לבדוק בדירות.
אבא היה למטה, שם עבד בתפירת פרוות, כשמע אותם באים הוא
ברח דרך החצרות כדי לא להתפס כשחזר ראה שלקחו את כולם
וסגרו את הבית.
מאז היה אבא לבד. בע ונד ממקום מחבוא אחד לשני ויוצא רק כדי
לבקר אותנו.

ב-1944 יחזקאל היה בר-מצווה. לילד יהודי להגיע
למצוות הוא מאורע גדול בחייו, על אחת כמה וכמה לילד מבית
דתי.

לחגוג ממש לא יכולנו, התלבשנו יפה וישבנו שלושתינו
אבא, יחזקאל ואני על ספסל בחצר המוסד, ישבנו וברכנו אחד
את השני שזכינו להגיע לרגע הזה, ברכנו את יחזקאל במזל
טוב וכך ישבנו שלושתינו ודברנו וזו היתה חגיגת בר-המצווה
של אחי.

מפעם לפעם כשנודע שהגרמנים מתכוננים לפשוט על המוסד
ולקחת אותנו, פזרו אותנו המדריכים בין משפחות של גויים שהסכים
להסתכן "ולארח" אותנו כאילו היינו קרובי משפחה הבאים לביקור.
שם היינו מספר שבועות עד שזרעו הרוחות.

יחזקאל נשלח למשפחה במקום אחד ואני למקום אחר ולא
היה בינינו שום קשר. גם את אבא לא יכולנו לראות, קבלנו שמות
אחרים והיינו צריכים להזהר מאד משכנים חשדניים או מכרים
העלולים להלשין.

ביחד עם המשפחה המאמצת הלכנו לכנסיה ביום ראשון ומפעם לפעם
גם לווידוי. לעולם לא אשכח את הסוכריה הלבנה שהייתי מקבלת
בכנסיה, את אות הצלב שהייתי צריכה לעשות וכמובן לכרוע ברך
בכנסיה. כילדה דתית הציק לי מצפוני מאד על שאני עושה את
הדברים האלה אבל הרצון לחיות גדול מכל דבר אחר.

כשברגעו הרוחות חזרו למוסד. השמחה היתה גדולה לפגוש
חברים וחברות שהצליחו כמוני לצאת בשלום גם הפעם וביחוד
לראות את יחזקאל. ושוב חיכינו לבקורו השנועי של אבא,
אבל אבא לא בא, מסתבר שאבא נתפס ונשלח בטרנספורט האחרון
מבלגיה.

אחרי המלחמה פזרו את הילדים אצל קרובי משפחה, אלה
שבשארם להם קרובי משפחה. לנו היה בן-דוד של אבא בבלגיה
והוא לקח אותנו ודאגל לשלוח אותנו לארץ כי כאן היו אח
של אבא ושתי אחיות של אמא.

התור לעליה היה ארוך, הרבה ילדים בשארם ללא משפחה
ונשלחו לארץ.

ב-1945 הגיע התור שלנו. במשאיות בסענו עם עוד ילדים
רבים מבלגיה לטולוז, צרפת ושם הכניסו אותנו למין הסגר זמני
עד שהאניה תגיע.

כחמישה ימים חיכינו שם עד שהגיעה האניה "מטרוואה"
הנסיעה היתה סיבט. רבים מאתנו חלו במחלת ים והקיאו כל הזמן,
הנסיעה התארכה מכרגיל, אולי משום שהאניה היתה ישנה מאד,
אך בסופו של דבר הגינו לעתלית והוכנסנו על ידי הבריטים
למחנה הסגר שם. הדודים והדודות באו לבקר אותנו וכך פגשנו
אותם מעבר לגדרות התייל של מחנה עתלית.

כעבור כשבועיים פזרו אותנו. כל הילדים שאמרו שהם מבתים
דתיים נשלחו לכפר הנוער הדתי ע'י כפר - חסידים. בינינו היינו
גם אנחנו. יחזקאל ואני דברנו גרמנית וצרפתית אך עברית לא
ידענו וכך הצטרפנו לכתות של ילדים צעירים מאתנו עד שלמדנו
עברית.